

Prvé volby po páde komunistického režimu a koniec novembrového karnevalu

Branislav Michalka

29. februára 2020 ✝ **Politika**

Prvá polovica roku 1990 bola naplnená všadeprítomnou eufóriou. Táto eufória, taká naivná, že nám to po 30-tich rokoch pripadá až neskutočné, si predstavovala budúci život ako jeden nekonečný karneval, na ktorý čakali ľudia celých 40 rokov. Štát, či osud, im ho podľa ich predstáv akoby dlžil a tak im ho štát usporiadal. Mali naň právo, veď 40 rokov, ľudovo povedané, držali hubu. Mali právo sa trochu zabaviť pred tým, než sa začnú opäť skladať na majetok detí a vnúčikov bývalých komunistických, teraz liberálnych, papalášov.

Ako trvalý karneval bola táto eufória koncipovaná a aj prezentovaná. Na pol roka väčšina obyvateľov uverila, že ich život nadobudne onen jasavý, pestrofarebný a každodenne sa obnovujúci tanečný charakter, ktorý sa im vybavoval pri nostalgickom sledovaní filmov zo 60. rokov. Uverili, že aj ich životy v roku 1968 boli také, že aj vtedy spoza každého rohu vyskakoval Václav Neckář, Kubišová s Vondráčkovou veselo vrteli hlavami a všetci boli na seba milí. Okrem Husáka a Biľaka, samozrejme.

Tí, čo prevrat plánovali, boli dobrými znalcami ľudskej psychiky a vlastného národa. To, že po tzv. revolúcii nasledovali Vianoce, bolo pre euforickú atmosféru veľmi priaznivé. Aj za normálnych okolností väčšina ľudí cez Vianoce podlieha masovému nadšeniu a nieto ešte vtedy, keď vidia po 40-tich rokoch v televízii náboženské symboly, každý deň sú z trezorov vyťahované filmy a programy, ktoré nostalgicky chytajú za srdce, tváre, ktoré boli roky nevidené sa vynárajú zo zabudnutia, pesničky roky nehrané znejú z rádia, všade samé úsmevy, slzy radosti, viera, že všetci budú slušní ako Oldřich Nový vo filme z roku 1939, že všade budú usilovní remeselníci a živnostníci ako pred rokom 1948 a že mäsiari sa budú predháňať, ktorý vám predá kvalitnejšiu a lacnejšiu klobásu...

Eufória každého z nás mala inak nastavený polčas rozpadu. Niektorým ovisli ruky po polroku, iným po roku, po dvoch a niektorým to trvalo dokonca desať rokov. A sú medzi nami takí, väčšinou tie deti a vnúčikovia komunistických funkcionárov, ktorí nám predvádzajú svoju silenú eufóriu zo 17. novembra každý rok. Nikto im, samozrejme, neverí, ale ten prvý polrok 1990 to klapalo na jednotku.

Keď už boli zatancované všetky tance, zaspievané všetky „songy“ a všetci herci a speváci už pospomínali na to, ako bojovali proti režimu a trpeli, tak prišiel čas na vyvrcholenie karnevalu. Tak, ako sa nevesta so ženíchom tešia na svadobnú noc (pokiaľ sú počas nej po prvýkrát spolu sami v posteli), tak sa občania tešili na prvé volby. Vôňa nepoznaného sa vznášala nad volebnými urnami, ľudia verili, že ich hlas je odteraz dôležitý a bude meniť dejiny. Prichádzala vytúžená chvíľa, ktorá im otvorí nové dimenzie poznania a skúsenosti. Svojím spôsobom to bol pre ľudí mystický zážitok v sekulárnej liturgii náboženstva demokratizmu.

Kandidátov bolo mnoho, ako sa na karneval patrí. Keďže ľudia sa domnievali, že láska a pravda zvíťazili, tak predpokladali s pravou gnostickou a utopickou odhodlanosťou, že voľby budú akýmsi pestrým a veselým karnevalom, v ktorom pôjde o to, či sa dostane do parlamentu dobrý alebo ešte lepší. Vlastne nebolo treba ani vyhrať, dôležité bolo zúčastniť sa, odsľúžiť demokratickú liturgiu a byť tak spasení. Tomu zodpovedali aj kampane. Predvádzali sa v nich herci, speváci a umelci každého druhu, spievalo sa, modlilo sa k svätej demokracii, každý, kto vedel trochu zabrnkať prispel do mlyna. Politické programy, ciele, spôsob vládnutia, to všetko bolo druhoradé v návale radosti a optimizmu.

Taktiež každý, kto patril k nejakej záujmovej skupine cítil túžbu založiť stranu. Podmienky založenia neboli náročné, kvalita programu nerozhodovala, rozhodovala viera (lebo demokracia nie je nič iné než sekularizovaná viera), že súčet všetkých názorov vytvára super-názor, názor vyššej kvality. Už v roku 1918 citoval český vydavateľ Josef Florian nadšeného českého literáta F. X. Šaldu, že „...demokracia je viera, že v masách tkvie vyššie poznanie ...“, a okomentoval to: „Šalda už dočista zblbol.“

Celé voľby sprevádzala mystická radosť nie z toho, kto a ako bude vládnuť, ale z toho, že máme tolko strán a že všetci môžu okomentovať všetko. Že by tých komentátorov niekto nepočúval a nebral vážne, to si nikto zo „slušných ľudí“ nechcel ani pripustiť.

Aj tie strany, ktoré sa neskôr ukázali ako problematické (KDH a SNS) boli vnímané ako akýsi vítaný doplnok na spestrenie karnevalu, ako ďalší podnetný hlas v stáde iných podnetných hlasov. V podstate si nikto ani nepomyslel, že by nimi hlásané názory mohli byť myslené vážne, v dobe karnevalu a radosti.

Podobne sa v časopise Mladý svet popisoval prvomájový sprievod z roku 1990. Účasť skinheadov, ako aj anarchistov bola vítaným spestrením sprievodu, dokladom plurality. Je fascinujúce, že ľudia tomu verili. Verili, že antagonistické ideológie môžu žiť nerušene vedľa seba a vzájomne sa obohacovať.

Strán, ktoré kandidovali do parlamentu bolo nakoniec 16 na Slovensku a 21 v rámci celej federácie. Programy, ktoré strany predložili, sa navzájom podobali ako vajce vajcu a budili dojem, že boli napísané len preto, lebo sa také niečo vyžadovalo. Každý umelec si osedlal nejakú stranu, pre ktorú zaspieval, zatancoval alebo zarecitoval nejaký bodrý a vtipný bonmot.

Jednotlivé členstvá v ŠtB sa začali riešiť až neskôr, takže každý umelec bol považovaný za disidenta. Okrem Leopolda Haverla a Jiřiny Švorcovej, samozrejme.

Jediné znepokojenie, kaziace tento karneval, vyplývalo z obavy, že by komunisti mohli dostať nejaké väčšie percento hlasov. Táto obava sa však ukázala byť prehnaná. Nakoniec zvíťazili protikomunistické strany: v Čechách Občianske fórum a na Slovensku VPN. Temnou stránkou karnevalu bolo druhé miesto KDH a tretie miesto SNS na Slovensku. Nad rozjasanou náladou sa začínalo pomaly zmrákať.

KDH vtedy ešte nebolo tou stranou ako dnes, stranou liberálov s kresťanským náterom. Boli v nej vtedy ešte ročníky pamätajúce si I. slovenskú republiku, čo sa ukázalo na prvom zjazde KDH, ktorý šokoval Mikloška aj Čarnogurského masovou spomienkou na Jozefa Tisa. Ešte sa od neho neoddelilo tzv. klepáčovské krídlo národne orientovaných kresťanov. KDH dostalo 19,21 % hlasov a SNS 13,94 %. To bolo spolu približne 33 % hlasov pre „netoleranciu“. VPN mala 29,35 %.

Spoza nežného a ružového obrázku karnevalového Slovenska odrazu začala vykúkať pre kaviarenských intelektuálov, ľavicových liberálov s ľudskou tvárou a umelcov nepríjemná tvár „temna“. Fedor Gál

promptne zareagoval tvrdením, že: „červenej totality sme sa zbavili, ale hrozí nám totalita čierna.“ Touto vetou skončila na Slovensku atmosféra novembrového karnevalu. Realita, neúprosná a tvrdá ako vždy, sa pomaly ale isto začínala vracieť. Z utopického sveta gnostického karnevalu, v ktorom sa ľudia budú stále milovať, usmievať a budú na seba slušní a dobrí, sme sa vrátili do reálneho sveta ľudí nesúcich si bremeno dedičného hriechu až do hrobu.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/prve-volby-po-pade-komunistickeho-rezimu-a-koniec-novembroveho-karnevalu/>